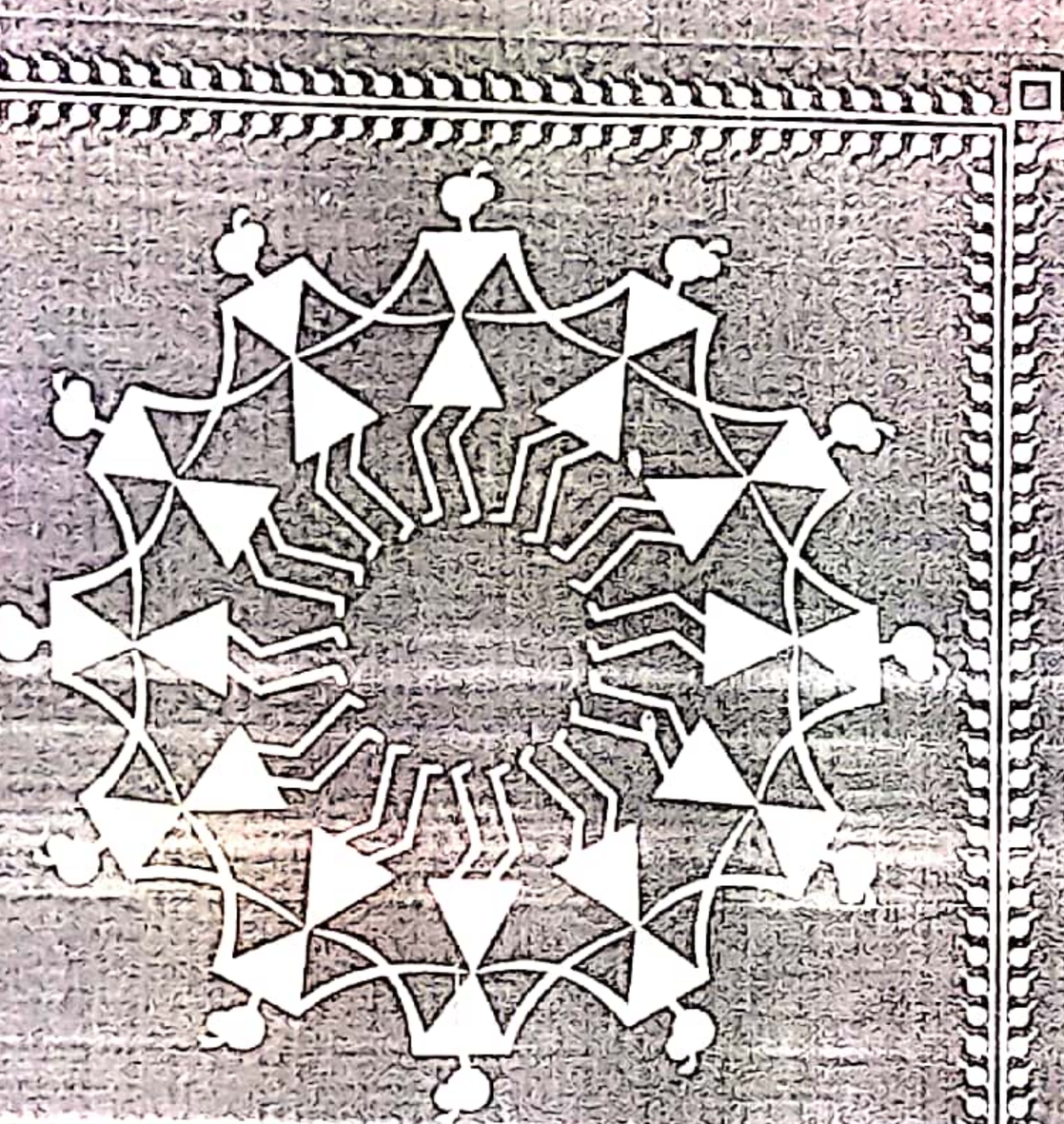
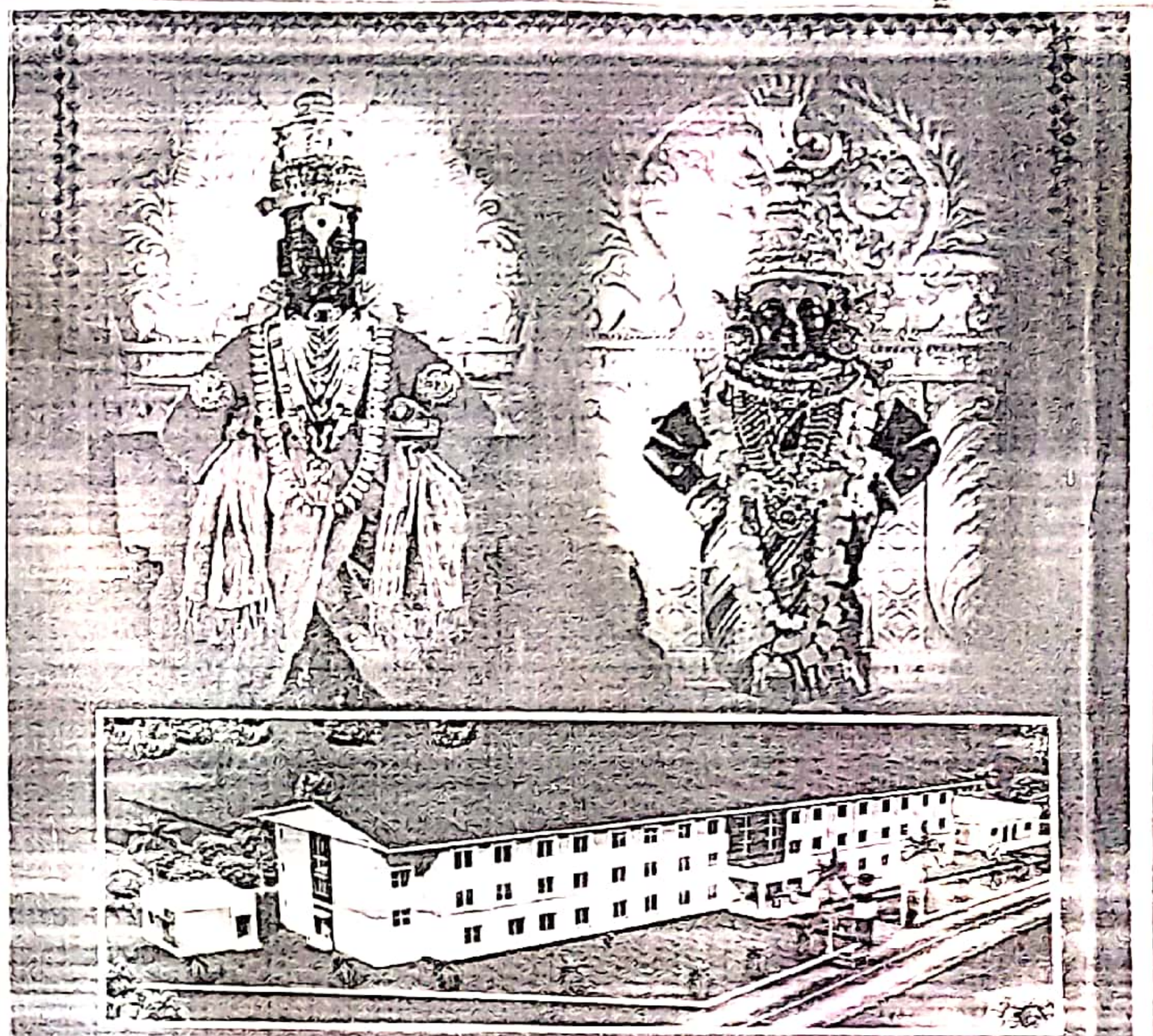
आदिवासी साहित्य, समाज, संस्कृती आणि विकास

Shri Pandharinath ACS College Pokhari
Tal. Ambegaon (Pune)
College Code 1539

डॉ. शशिकांत साळवे

श्री. पंढरीनाथ कला, वाणिज्य आणि
विज्ञान महाविद्यालय, पोखरी

ISBN : 978-93-84309-36-7

शब्दश्री प्रकाशन, जुन्नर

Scanned with OKEN Scanner

Aadivasi Sahitya, Samaj, Sanskruti Ani Vikas
आदिवासी साहित्य, समाज, संस्कृती आणि विकास

संपादकाधीन

प्रकाशक : सौ तारादेवी भास्कर शेळके
१२१, श्रीदुर्गा, बारव, ता. जुन्नर,
जि.पुणे, ४१० ५०२

मुखपृष्ठ : निखिल लंभाते

प्रकाशन क्रमांक : ३८

प्रथमावृत्ती : २८ डिसेंबर २०१८

अक्षरजुळणी : यशोदीप पब्लिकेशन्स्
२१७ ब, नारायण पेठ, पुणे-३०.

मुद्रक : समर्थ प्रोसेस, पुणे

ISBN : 978-93-84309-36-7

मूल्य : रु. ४५०/-

Shri Pandharinath ACS College, Pokhari
College Code 1539
Tal. Ambegaon (Pune)

संपादकीय

"आदिवासी साहित्य, समाज, संस्कृती आणि विकास" या राज्यस्तरीय चर्चासत्रात मांडण्यात आलेल्या अभ्यासपूर्ण शोधनिबंधाचा ग्रंथ आपल्या हाती देताना विशेष आनंद होत आहे. ह्या चर्चासत्राच्या निमित्ताने आदिवासी समाज, संस्कृती,विकास याबाबत चर्चा घडवून आणण्याच्या हेतूने दि. २८-२९ डिसेंबर रोजी चर्चासत्राचे आयोजन केले.

ह्या चर्चासत्राच्या निमित्ताने आदिवासी म्हणजे काय? आदिवासीची संस्कृती, प्रथा, परंपरा, बोली भाषा, सण, उत्सव, आदिवासी क्रांतिकारक मार्गदर्शक व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या प्रेरणेने आणि विचाराने आदिवासी समाजात झालेला बदल, ह्यावर विचार मंथन झाले. आदिवासी साहित्य समजून घेण्यासाठी या सर्व महत्त्वाच्या गोष्टी आहेत हे या निमित्ताने पुन्हा स्पष्ट झाले आणि आदिवासी हेच खरे मूलनिवासी आहेत हेही परत अधोरेखित झाले.

प्रस्तुत ग्रंथ पूर्णत्वास येताना संस्थेचे अध्यक्ष आदरणीय मा. श्री. बाळासाहेब कोळप साहेब ह्यांचे मोलाचे सहकार्य लाभले, त्याचबरोबर संस्थेचे सर्वच पदाधिकारी आणि महाविद्यालयातील प्राध्यापक आणि कार्यालयीन कर्मचारी ह्यांनीही प्रोत्साहन दिले, त्यांचा मी मनापासून आभारी आहे.

श्री पंढरीनाथ कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालयातील माझे सर्व सहकारी ह्यांनी ह्या ग्रंथसंपादन कार्यात मोलाचे योगदान दिले आहे. त्यांचेही ऋण व्यक्त करणे मी माझे कर्तव्य समजतो. सर्वच निबंध वाचकांनी उत्तम आणि दर्जेदार शोधनिबंध सादर केले आहेत. शोधनिबंधाचे ते वैयक्तिक विचार आहेत. त्या विचारांशी संपादक आणि प्रकाशक सहबत असतीलच असे नाही, ह्या ग्रंथाच्या प्रकाशनची धुरा शब्दश्री प्रकाशनच्या सौ. तारादेवी शेळके ह्यांनी घेतली. त्यांचेही आभार मानल्याशिवाय हे संपादकीय मनोगत पूर्ण होणे केवळ अशक्य आहे, सर्वच अभ्यासकांनी वेळेत शोधनिबंध दिल्यामुळे हे पुस्तक योग्यवेळी आपल्या हाती देता आले. अभ्यासक, वाचक आणि संशोधकांना हा ग्रंथ निश्चितच उपयुक्त ठरेल, त्याबद्दल शंका नाही. ह्या ग्रंथावरील आपल्या प्रतिक्रिया कळविल्यास त्याचे निश्चित स्वागतच असेल.

Scanned with OKEN Scanner

अनुक्रमणिका

✲ आदिवासी हेच मूळ निवासी	– प्रा. अशोक खंडू मोरमारे	९
✲ आदिवासी साहित्य : संकल्पना, स्वरूप आणि व्याप्ती	– प्रा.डॉ. माहेश्वरी गावित	१७
✲ आदिवासी साहित्य संकल्पना, स्वरूप व व्याप्ती	– भागवत बाबासाहेब देशमुख	२६
✲ आदिवासी साहित्य : प्रेरणा, स्वरूप, व्याप्ती	– डॉ. गोविंद गायकी	३४
✲ आदिवासी साहित्य स्वरुप व प्रेरणा	– नेटके राजेश अविनाश	४५
✲ मराठीतील साहित्य प्रवाह: आदिवासी साहित्य	– डॉ. रवींद्र रामचंद्र शिंदे	५१
✲ आदिवासी समाजाची स्थिती आणि गती	– प्रा.डॉ. कृष्णा भवारी	५७
✲ आदिवासी समाजाची स्थितीगती	– प्रा. डॉ. समिंदर मधुकर घोक्षे	७०
✲ आदिवासी समाजाची स्थितीगती	– प्रा. नामदेव बांगर	७८
✲ आदिवासी साहित्य आणि समाजजीवन	– सौ. मोहिते सुलभा शिवाजीराव	८३
✲ आदिवासी साहित्य आणि समाजजीवन	– निकिता अनिल शेंडगे	९२
✲ आदिवासींचे समाजजीवन	– प्रा. विक्रम ओतारी	९८
✲ आदिवासी साहित्य समाज आणि कलाविष्कार	– प्रा. लक्ष्मण धावारे	१०२
✲ आदिवासी साहित्य आणि कलाविष्कार	– प्रा. चिंतामण धिंदळे	१०७
आदिवासी समाज व त्यांचा धर्म	– प्रा. राजू शंकर शनवार	११९
आदिवासींचे जीवनविश्व	– डॉ.विठ्ठल केदारी	१२५
✲ आदिवासी साहित्य आणि [illegible]	– प्रा. गोविंद मुंढे	१३३
✲ आदिवासी आणि मानव स्वभाव	– शकील जाफरी	१३८
✲ आदिवासी साहित्य : समाज, संस्कृती आणि विकास	– प्रा. सुरकुले अनिता सोमनाथ	१४६
✲ आदिवासी लोकसंस्कृती स्वरूप विकास आणि समस्या	– डॉ. शशिकांत साळवे	१५४
✲ आदिवासी समाज : रूढी, परंपरा आणि प्रथा	– प्रा. महादेव काळूराम रोकडे	१५८
✲ आदिवासी साहित्य, संस्कृती व लोककला	– प्रा.डॉ. अनिल गर्जे	१७०
✲ आदिवासी समाज रूढी परंपरा आणि प्रथा	– मनोहर दुलाजी मोहरे	१८३
✲ आदिवासी ठाकर लोकगीतातून व्यक्त होणारे सामाजिके – सांस्कृतिक जीवन	– प्रा. सुनिलदत्त गोडसे	१९३
✲ आदिवासी समाज आणि बोली	– मंगेश पंढरीनाथ जोर्वेकर	१९८
✲ आदिवासी ठाकर बोली	– प्रा.डॉ. सुनिल घनकुटे	२०४
✲ आदिवासी नृत्यकला	– प्रा.रूपाली कांबळे	२१५
✲ डांगाणातील आदिवासी महादेव कोळी यांचे सण उत्सव आणि लोकविधी	– प्रा. श्री. यशवंत भांडकोळी	२२२
✲ आदिवासींचा वाघया देव	– डॉ.अंजली मस्करेन्हस	२४२
✲ आदिवासींचे वीर	– प्रा.डॉ.शिखरे गोकुळ	२४९
✲ ''आदिवासी मावची समाजातील देवदेवता : एक अभ्यास''	– गावित लता कथ्थु	२५६
✲ आदिवासींची दैवते	– प्रा. संतोष मारुती शिंदे	२७०
✲ मराठी साहित्यात आदिवासी कथेचे योगदान	– प्रा.आहेर एकनाथ पंडित	२७४
✲ नव्वदोत्तर मराठी आदिवासी कथा	– डॉ. संजय लोहकरे	२८३

Scanned with OKEN Scanner

भाषा हे संपर्काचे व संदेशनाचे खूप महत्त्वाचे माध्यम आहे. प्रत्येक भाषिक व्यवहारामागे एक अमूर्त अशी नियमव्यवस्था असते. शब्द आणि शब्दसंघटन यावरून भाषा तयार होते. साहजिकच शब्द व त्या शब्दातून सूचित होणारा अर्थ हे सामाजिक नियम वा संकेतांनी प्रस्थापित होत असतात. त्यामुळेच सामाजिक बदलांनुसार कालपरत्वे नियमांची वा संकेतांची मोडतोड करून, पुनर्रचना करून भाषा बदलत राहिल्या, भाषेत परिवर्तन होत राहिले आणि वेगवेगळ्या भाषा निर्माण होत गेल्या. तसेच त्यामुळेच प्रत्येक भाषा आपापली वैशिष्ट्ये व वेगळेपणा जपू शकली आहे.

भाषेच्या दुहेरी संरचनेचा अभ्यास करून त्यामागचे विज्ञान समजून घेऊन भाषेच्या निरनिराळ्या क्षमतांबरोबर त्यांच्या विविध पैलूंचा अभ्यास हा भाषाविज्ञानात होत असतो. त्यामुळे ही खरं तर एक गुंतागुंतीची आणि किचकट प्रक्रिया आहे. ती प्रवाही आहे. पण तरीही हे भाषाविज्ञान सहज सोप्या शब्दांत मांडण्यात या पुस्तकाचे लेखकद्वय निश्चितच यशस्वी झालेले आहेत. या पुस्तकाचा विषयरूप असलेली वर्णनात्मक भाषाभ्यास पद्धती ही विसाव्या शतकाच्या आरंभी उदयाला आली. या पद्धतीतील सर्व बारकावे या पुस्तकात उलगडून दाखविण्यात आले आहेत. भाषाविज्ञानाच्या अभ्यासकांना, संशोधकांना 'वर्णनात्मक भाषाविज्ञान' हे पुस्तक नक्कीच अभ्यसनीय ठरेल, अशी खात्री वाटते.

– प्रा. रूपाली लंभाते–अवचरे
टिकाराम जगन्नाथ महाविद्यालय,
खडकी, पुणे ४११००३.

Shri Pandharinath ACS College, Poknal
College Code 1539
Tal. Ambegaon (Pune)

ISBN : 978-93-84309-39-8
शब्दश्री प्रकाशन,
जुन्नर

वर्णनात्मक भाषाविज्ञान

प्रा. रूपाली कांबळे,
डॉ. शशिकांत साळवे

Shri Pandharinath ACS College, Poknal
College Code 1539
Tal. Ambegaon (Pune)

Scanned with OKEN Scanner

Varnanatmak Bhashavidnyan -
Prof. Rupali Kamble, Dr. Shashikant Salve
वर्णनात्मक भाषाविज्ञान – प्रा. रूपाली कांबळे, डॉ. शशिकांत साळवे

© लेखकाधीन

प्रकाशक : सौ. तारादेवी भास्कर शेळके
१२१, श्रीदुर्गा, बारव, ता. जुन्नर,
जि. पुणे-४१० ५०२.

मुखपृष्ठ : श्री. निखिल लंभाते

प्रकाशन क्रमांक : ४१

प्रथमावृत्ती : १४ एप्रिल २०१९

अक्षरजुळणी : यशोदीप पब्लिकेशन्स्
२१७ ब, नारायण पेठ, पुणे-३०.

मुद्रक : समर्थ प्रोसेस, पुणे

ISBN : 978-93-84309-39-8

मूल्य रु. १००/-

Shri Pandharinath ACS College, Pathar
College Code 1539
Tal. Ambegaon (Pune)

वर्णनात्मक भाषाविज्ञान

प्रा. रूपाली कांबळे,
डॉ. शशिकांत साळवे

शब्दश्री प्रकाशन, जुन्नर

Shri Pandharinath ACS College, Pathar
College Code 1539
Tal. Ambegaon (Pune)

Scanned with OKEN Scanner

४. स्वनिमविचार ४२
* स्वन म्हणजे काय?
* स्वनांचे गुणधर्म/लक्षणे
* स्वनिम आणि स्वनांतर
* स्वनिमाचे प्रकार
* स्वनिम विश्लेषणाची तत्त्वे-तंत्रे

५. रूपिमविचार ५१
* भाषिक रूप आणि रूपिका
* रूपिका प्रकार
* रूपिम आणि रूपिकांतरे
* रूपिकांतराचे ठळक प्रकार
* रूपिमांचे प्रकार
* रूपिमाचे घटक

६. वाक्यविचार ५८
* वाक्याची व्याख्या
* रचना म्हणजे काय
* प्रथमोपस्थित संघटक
* वाक्याचे विविध प्रकार

७. अर्थविचार ६५
* भाषिक अर्थाचे स्वरूप (निर्देश, प्रतिमा, संकल्पना)
* अर्थाचे प्रकार
* अर्थ-अर्थ संबंध, रूप-अर्थ संबंध
* अर्थविन्यासाची व्याप्ती

Shri Pandharinath ACS College, Pokhari * College Code 1539 * Tal. Ambegaon (Pune)

अनुक्रमणिका

१. भाषेचे स्वरूप आणि कार्य ०७
i) भाषेचे स्वरूप ०७
* मानवी भाषा
* मानवेतर जीवनातील संदेशवहन
* भाषेच्या व्याख्या
* मानवी भाषेचे वैशिष्ट्ये/लक्षणे
ii) भाषेची विविध कार्ये १४
* भाषेची विविध कार्य
* रोमान याकोबसनची भाषिक कार्ये

२. भाषाभ्यासाच्या विविध पद्धती २१
i) ऐतिहासिक भाषा विज्ञान २१
* ऐतिहासिक भाषाभ्यास पद्धत
* ऐतिहासिक भाषाविज्ञानाची अंगे
* भाषिक पुनर्रचनेच्या पद्धती
* ऐतिहासिक भाषाभ्यास पद्धतीच्या मर्यादा
iii) वर्णनात्मक भाषाविज्ञान २६
* वर्णनात्मक भाषाविज्ञानाची मूलतत्त्वे
* वर्णनात्मक भाषाविज्ञानाच्या वाटचालीतील महत्त्वाचे टप्पे
* सोस्यूर, ब्लूमफील्ड चॉम्स्की

३. स्वनविचार ३२
* स्वनविज्ञानाच्या शाखा
* वागिन्द्रियाची रचना
* स्वनांचे वर्गीकरण - स्वर, व्यंजने

Shri Pandharinath ACS College, Pokhari * College Code 1539 * Tal. Ambegaon (Pune)

Scanned with OKEN Scanner